

6. KRITÉRIA VÝBĚRU ZKOUMANÉHO ÚZEMÍ

Při rozhodování o rozsahu území určeného pro realizaci šetření, byla zvolena územní jednotka okresu. S ním pracuje při vyhodnocování rizikovitosti Odbor prevence kriminality MV a nadto se okresy kryjí s územními odbory Policie ČR, resp. jejich městskými ředitelstvími. Dalším důvodem pro zvolení okresu je fakt, že v České republice jsou obce rozděleny do obvodů okresního soudu. Do obvodu Okresního soudu v Děčíně patří území všech obcí spadajících do správních obvodů obcí s rozšířenou působností Děčína, Rumburku, Varnsdorfu.¹⁷⁸

Okres Děčín byl pro empirický výzkum vybrán z důvodu, že se jedná z hlediska socioekonomického uspořádání o lokalitu problematickou, kriminalitou všech věkových skupin dlouhodobě zatíženou, a tedy nabízející se pro poznání praktického fungování systému prevence kriminality. Děčínský okres je součástí Ústeckého kraje, tedy sociálně znevýhodněného regionu, tvořeného mnoha sociálně vyloučenými lokalitami. Je postižen prostorovou koncentrací chudoby a zatížen kriminalitou. K děčínskému okresu má autor osobní vztah. V Děčíně se narodil a strávil větší část života. Kromě pracovních zkušeností v oboru vzdělávání autor absolvoval v rámci studia na Právnické fakultě odborné stáže na tamním Okresním soudu a Okresním státním zastupitelství. Od konce roku 2022 v tomto okrese působí jako soudní tlumočník a překladatel pro jazyky německý a anglický. I díky tomu disponuje kontakty na relevantní instituce odpovědné za kontrolu kriminality mládeže a jejich důvěrou.

6.1 Charakteristika okresu Děčín

6.1.1 Správně právní vymezení

Okres Děčín leží ve správním obvodu Ústeckého kraje a je vymezen správními obvody obcí s rozšířenou působností (dále „ORP“) Děčín, Rumburk a Varnsdorf.¹⁷⁹ Podrobnosti k správně právnímu vymezení okresu Děčín, včetně mapy okresu a obce Děčín a seznamu obcí v okrese Děčín obsahuje Příloha č. 4.

¹⁷⁸ Příloha č. 3 k zákonu č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

¹⁷⁹ § 4 odst. 5 písm. a) zákona č. 51/2020 Sb. Zákon o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

6.1.2 Socioekonomická a demografická situace

Zdrojem informací pro tuto část byl jednak rozhovor s pracovníkem Agentury pro sociální začleňování MMR¹⁸⁰, zejména však bezpečnostní analýzy a plány prevence kriminality získané z webových stránek jednotlivých obcí zkoumaného okresu (viz Příloha č. 5). Okres Děčín, podobně jako několik dalších okresů v Ústeckém kraji, patří k sociálně znevýhodněným. Opakovaně se umísťuje ve statistikách kriminality, rizikivosti a míry sociálního znevýhodnění na předních příčkách.¹⁸¹ Ať už se jedná např. o přílohu Usnesení vlády ke „Strategii prevence kriminality v ČR na léta 2012–2015, 2016–2020“ anebo o statistiky Agentury pro sociální začleňování. Mnoho obcí je zatížených jak destabilizující chudobou, tak socioekonomickým znevýhodněním.¹⁸² Vyznačují se nepříznivou sociální strukturou ve smyslu nižší vzdělanosti a sníženého sociálního a ekonomického statusu části obyvatel, stárnutí obyvatelstva, odlivu vzdělanějších obyvatel, imigrace osob s nižším sociálně-ekonomickým statutem ovlivněná zejména cenou bytů a přítomností komunity, růstem rizikových skupin participujících na státních dávkách.¹⁸³ Sociální vyloučení je dalším negativním společným rysem. Dlouhodobě neefektivně řešeným problémem je existence sociálně vyloučených lokalit a osob ohrožených sociální exkluzí. Dalším negativním faktorem je dlouhodobá nezaměstnanost, ekonomicky pasivní životní styl s příjmy především ze sociálních dávek, převažující nízké vzdělání, nízký zájem rodičů o vzdělání dětí, špatná bytová situace, zadluženost, nízká funkční gramotnost, rizikový až nezdravý životní styl, rizikové až kriminální chování. Rizikové jevy, společné mnoha obcím zejména šluknovského výběžku, jsou kriminalita, toxikomanie, alkoholismus, gamblerství to vše ve vazbě na sociální vyloučení. Společným rysem většiny bezpečnostních analýz, avšak i rozhovorů s představiteli obcí, je nedostatečné zajištění bezpečnosti z důvodu nedostatečného počtu příslušníků Policie ČR, tedy omezená hlídková činnost. V některých obcích byl zmiňován nedostatečný rozsah kamerového systému.¹⁸⁴

¹⁸⁰ V rámci předvýzkumu byl v dubnu 2024 v Ústí nad Labem v kanceláři Bc. Michala Kratochvíla, vedoucího Oddělení regionální centrum západ při Odboru MMR – Agentura pro sociální začleňování, veden rozhovor na téma specifík Ústeckého kraje, se zvláštním zřetelem k děčínskému okresu, optikou Agentury pro sociální začleňování. Část této kapitoly se o tehdy sdílené poznatky opírá.

¹⁸¹ KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE. *Cit. d. sub 84*, s. 30.

¹⁸² srov. PAQresearch. Kde a jak se projevují sociální problémy. *Mapavzdelavani.cz*. Online. Dostupné z: <https://mapavzdelavani.cz/socialni-problemy?orp=728> [cit. 2025-04-10].

¹⁸³ KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE – ODBOR REGIONÁLNÍHO ROZVOJE: Analytiko-implentační plán na podporu regionálně specifických aktivit v rámci hospodářsky a sociálně ohrožených území Ústeckého kraje – ORP Varnsdorf, 10/2024. *mmr.gov.cz*. Online. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/7e6b966a-c13d-42d6-9f15-43b0b8b69594/Studie_HSOU_ORP_Varnsdorf.pdf.aspx?ext=.pdf [2025-03-31].

¹⁸⁴ Srov. PAQresearch. *Cit. d. sub 182*.

6.1.3 Delikvence dětí a mládeže v okrese Děčín

Cenný zdroj dat ke kriminalitě mládeže v okrese Děčín představují policejní a justiční statistiky¹⁸⁵, avšak bohužel při jejich analýze platí, že nezahrnují latentní kriminalitu, a to může být problematické při snaze co nejobektivněji postihnout stávající stav a strukturu. Dalším problémem se ukázalo z hlediska použití statistik pro hodnocení kriminality na území okresu Děčín skutečnost, že nejsou dostupná data o nápadu trestné činnosti za jednotlivé obce. Lze však využít projektu *Mapy kriminality*¹⁸⁶, kde lze filtrovat podle obcí, období a druhů trestné činnosti a získat tak poměrně přesný obrázek o registrované kriminalitě, jednak lze též vycházet z veřejně přístupných zdrojů, tedy webových stránek jednotlivých obcí v okrese Děčín, které uveřejňují Bezpečnostní analýzy za uplynulé roky. Z nich lze získat nejen statistická data, ale i zhodnocení situace (kriminality a též preventivních aktivit) v dané obci. Vypracovávají jsou pracovní skupinou při komisi prevence kriminality, kterou zpravidla vede manažer prevence kriminality.¹⁸⁷

Hlavním informačním zdrojem o kriminalitě mládeže v okrese Děčín byla Bezpečnostní analýza Ústeckého kraje, z níž lze např. získat údaje o počtu stíhaných dětí a mládeže v letech 2021–2023 a mnoho dalších informací. Ze závěrů např. vyplývá, že počet stíhaných osob v roce 2023 v Ústeckém kraji stoupl oproti stejnému období v roce 2022. U některých sledovaných kategorií (zvláště jsou sledováni recidivisté, děti do 15 let věku a mladiství od 15 do 18 let věku) byl však zaznamenán pokles. Tato skutečnost se projevila v kategorii dětí do 14 let, kdy klesl počet o 15 osob. Výrazný pokles byl zaznamenán právě u územního obvodu v Děčíně. K výraznějšímu nárůstu počtu stíhaných osob došlo u mladistvých 15–17 let, a to napříč obvodními odděleními v Ústeckém kraji vyjma OOP Litoměřice a Ústí nad Labem. Bezpečnostní analýza uvádí, že počet stíhaných

¹⁸⁵ Policejní statistiky: Kriminalita dle TSK-podrobná sestava O POČTECH SKUTKŮ A ŠKODÁCH na org. článku KŘP ÚSTECKÉHO KRAJE (04), období 1. 1. – 31. 1. 2024. Dostupné z: <https://police.gov.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2024.aspx> [cit. 2025-03-30]; další zdroj dat představují *Mapy kriminality*. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz> [cit. 2025-04-30]; *Statistiky z oblasti justice*. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice> [cit. 2025-04-30]; *Statistiky MPS*. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-v-cislech/> [cit. 2025-05-01].

¹⁸⁶ Vzhledem k tomu, že publikují pouze anonymizovaná data a neobsahují osobní údaje ve smyslu zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, nelze z nich odvodit bližší údaje o kriminalitě dětí a mladistvých. Zdroj: <https://kriminalita.policie.gov.cz/>

¹⁸⁷ Bohužel v době přípravy předkládané práce neexistovala ještě bezpečnostní analýza města Děčín jakožto největší obce s rozšířenou působností v děčínském okrese, v níž navíc sídlí okresní justiční orgány. Plán (resp. koncepce) prevence kriminality založený na bezpečnostní analýze má být hotov do dubna 2025 (STÍNIL, LUDĚK. Bezpečnost obyvatel města je jednou z hlavních priorit. Mmdecin.cz. Online. Dostupné z: <https://www.mmdecin.cz/deni-ve-meste/5272-bezpecnost-obyvatel-mesta-je-jednou-z-hlavnich-priorit> [cit. 2025-03-01]).

Naproti tomu nemalá část nesrovnatelně menších obcí děčínského okresu na svých webových stránkách tuto analýzu uveřejnilo Viz Příloha č. 5.

osob v Ústeckém kraji opětovně strmě narůstá, což se potvrzuje u všech územních odborů.¹⁸⁸

6.2 Účastníci výzkumného šetření – experti a instituce

Sběr empirických dat byl realizován v období od října 2024 do března 2025. Autor při výběru respondentů vycházel z tříúrovňového modelu prevence kriminality a jeho cílem bylo získat pro rozhovory subjekty ze všech úrovní za účelem co nejplastičtějšího pohledu na problematiku. Předpokladem bylo, že proběhnou rozhovory na úrovni každé ze tří ORP – Děčín, Rumburk, Varnsdorf. Podle toho byly voleny i instituce.

Seznam expertů, včetně funkcí a zastoupených institucí, je uveden v Příloze č. 7.¹⁸⁹

¹⁸⁸ KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTECKÉHO KRAJE. Bezpečnostní analýza Ústeckého kraje za rok 2023. Doprovodný dokument Strategie prevence kriminality na území Ústeckého kraje na období 2023–2028. Ústí nad Labem 2024.

kr-ustecky.cz. Online, s. 40–41. Dostupné z: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1791237 [cit. 2024-12-08].

¹⁸⁹ Všichni uvedení respondenti vyjádřili souhlas s uvedením svého jména vedle označení funkce.

7. INTERPRETACE A VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ

Za účelem zodpovězení výzkumných otázek autor postupoval následovně:

1. Převedení empirického materiálu (tj. záznamu jednotlivých rozhovorů) ze zvukové do textové podoby v tzv. er-formě (přepis ve 3. osobě), včetně zapracování metakognitivních poznámek z deníku,
2. rozčlenění systému kontroly kriminality mládeže do čtyř oblastí („dimenzí“), které zahrnují preventivní i represivní složku kontroly kriminality mládeže,
3. rozřazení a přeskupení přeepsaných odpovědí podle dimenzí a perspektiv jednotlivých institucí,
4. analýza a charakterizování jednotlivých dimenzí (Příloha č. 9),
5. sestavení odpovědí na výzkumné otázky – výsledná zjištění (viz níže Kapitola 8).

Obsah		Příloha č. 9
4 dimenze kontroly kriminality	Instituce a její zástupce	strana
1. Dimenze koncepční a projektově administrativní – I. – II.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministerstvo vnitra – <i>Vrchní ministerská rada a Konzultant a metodik dotačních programů pro Ústecký kraj (oba z odboru prevence kriminality)</i> ▪ Krajský úřad Ústeckého kraje – <i>Vedoucí oddělení sociální práce a Krajská koordinátorka manažerů prevence kriminality</i> ▪ Městské úřady, Magistrát města Děčín – <i>Manažeři prevence kriminality</i> 	s. 122–126
2. Dimenze výchovně vzdělávací a resocializační	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ZŠ Boletice nad Labem – <i>Ředitelka</i> ▪ Výchovný ústav Boletice n. L. – <i>Ředitel</i> ▪ Krajský úřad Ústeckého kraje – <i>Krajská školská koordinátorka prevence</i> ▪ Pedagogicko-psychologická poradna Děčín – <i>Metodik prevence</i> 	s. 127–135
3. Dimenze sociálně-právní ochrany dítěte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ OSPOD Rumburk, Varnsdorf, Děčín – <i>Vedoucí OSPOD a kurátorky pro mládež</i> 	s. 135–142

Obsah		Příloha č. 9
4 dimenze kontroly kriminality	Instituce a její zástupce	strana
4. Dimenze bezpečnostně represivní – I. – II.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Policie ČR – <i>Koordinátor SKPV</i> ■ Městská policie Děčín – <i>Strážníci MP</i> ■ Okresní státní zastupitelství v Děčíně – <i>Státní zástupci</i> ■ Okresní soud v Děčíně – <i>Soud pro mládež</i> ■ Probační a mediační služba – <i>Krajský vedoucí a Vedoucí střediska Děčín</i> 	s. 142–149
VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ NAPŘÍČ DIMENZEMI A NÁMĚTY KE ZLEPŠENÍ		s. 149–151

Dimenze byly nazvány podle působnosti jednotlivých institucí:

1. *Dimenze koncepční a projektově administrativní*
2. *Dimenze výchovně vzdělávací a resocializační*
3. *Dimenze sociálně-právní ochrany dítěte*
4. *Dimenze bezpečnostně represivní*

Interpretován a vyhodnocován byl empirický materiál (obsah rozhovorů) čítající 100 stran strukturovaných ve formě tabulky a v úplném znění dostupných na této webové adrese: <https://obchod.wolterskluwer.cz/cz/preventivni-a-pravni-kontrola-kriminality-mladeze.p10089.html> (viz též QR kód na str. 56). Podoba tohoto nástroje je připojena níže – viz tabulka č. 3.

Ke každé dimenzi byly přiřazeny vybrané, na šetření zúčastněné, instituce. Respondenti se vyjadřovali nejen k dimenzi, k níž byli z hlediska působnosti přiřazeni¹⁹⁰, ale i ostatním institucím ze zbylých dimenzí. Výsledek tedy představuje kombinaci pohledů založených na zkušenostech s fungováním jednotlivých dimenzí.

Horizontálně byly umístěny výše uvedené čtyři *dimenze* a vertikálně *perspektivy* jednotlivých institucí, které jsou zastoupeny vždy jedním až dvěma (někdy třemi) subjekty – odborníky (žlutá pole). Dimenze koncepční a projektově administrativní a dimenze bezpečnostně represivní jsou rozděleny na dvě části (číslíce I. a II.). Důvodem je vyšší počet zúčastněných institucí a potřeba přehlednosti při orientaci v tabulkách.

Většina expertů odpovídala nejen na autorem položené otázky (viz **Příloha č. 6**), které tvořily výchozí společnou osnovu pro všechny rozhovory, ale mnohdy nad její rámec. Směřovaly na působnost instituce samotné a její specifické úlohy v systému prevence kriminality (včetně právní kontroly) v děčínském okrese. Jejich odpovědi

¹⁹⁰ Pro lepší přehlednost zvolena vel. písma 14, tučné zvýraznění a podtržení a žlutá barva

mají deskriptivní povahu a obsahují zamyšlení nad funkčními a nefunkčními prvky, a především možnostmi efektivnějšího nastavení stávajícího systémově institucionálního uspořádání. Úvodní část všech rozhovorů měla podobnou strukturu – obsahuje vzájemné osobní představení a obeznámení s povinnostmi a pravomocemi daného respondenta. Rozhovory obsahují vždy zamyšlení nad kriminogenními faktory a důsledky ne vždy účinné preventivní práce, s nimiž se subjekty prevence a represe kriminality mládeže potýkají. Každý z respondentů během rozhovoru hodnotí působnost instituce, kterou zastupuje, ale i institucí, s kterými spolupracuje. Odpovědi tak obsahují reflexi fungování zpravidla více dimenzí najednou.¹⁹¹

Z důvodu potřeby systematictějšího rozboru informací byla členěna každá dimenze na základě použití modifikované SWOT analýzy¹⁹² do pěti oblastí:

1. *Pozitivní zkušenosti (funkční prvky systému) – zelená barva*
2. *Negativní zkušenosti (nefunkční prvky systému) – červená barva*
3. *Náměty ke zlepšení (včetně příležitostí a potenciálních rizik) – modrá barva*
4. *Příklady dobré praxe – fialová barva*
5. *Sytém jako celek – poznámky ke kriminalitě mládeže (nejen) na Děčínsku, kriminogenním faktorům, specifikům, dále jejímu stavu, struktuře a dynamice – bez barvy*

Cílem rozhovorů bylo nahlédnout na systém z perspektivy vybraných institucí a vnímat, v kterých aspektech se experti shodují a kde naopak se v názorech rozcházejí, či kde si něčeho všímají (anebo nevšímají). Výsledkem je analýza realizace kontroly kriminality mládeže v děčínském okrese a subjektivní posouzení funkčnosti vybraných prvků stávajícího institucionálně systémového nastavení, doplněné o doporučení na základě vybraných příkladů dobré praxe, podnětů (na základě negativní zkušenosti) a návrhů na zlepšení ze strany jednotlivých účastníků šetření.

¹⁹¹ Např. při realizaci rozhovorů nebylo ojedinělé, že se zástupci dimenze primární prevence, např. úředníci z krajského či obecního úřadu, vyjadřovali nejen ke specifikům jejich pozice a role v systému, ale též např. k roli výchovně-vzdělávacích institucí, OSPODU či některým aspektům působnosti represivních orgánů či systému jako celku. Naopak zástupci institucí odpovídajících za terciární prevenci, např. probační úředníci či soudci, se vyjadřovali též k nastavení primární prevence a systému jako celku.

¹⁹² Se SWOT analýzou se nejčastěji setkáváme v podobě formalizovaného závěru analytické části veřejných strategií. Je však také jednou z nejužitečnějších a nejuniverzálnějších analýz pro řízení obcí, měst, krajů a jejich organizací. Jde o to, že před každým důležitým (strategickým) rozhodnutím, které zastupitelstvo, rada či další orgány obce nebo kraje učiní, by se měly zvážit všechny možné varianty, aby pokud možno bylo přijato správné, respektive to nejlepší rozhodnutí. Jde o analyzování 4 oblastí, respektive ze 4 úhlů pohledu: silných stránek (Strengths), slabých stránek (Weaknesses), příležitostí (Opportunities) a hrozeb/rizik (Threats). SWOT analýza je jedna z nejpoužívanějších forem analýzy, má universální použití jak pro analýzu území (například obce, kraje), tak analýzu projektu, tématu, problému, instituce, a podobně. Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. SWOT analýza v rámci veřejné strategie. Nástroj pro strategickou práci samospráv, s. 4. *mmr.gov.cz*. Online. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/c3a5fd5f-a408-4719-ab1f-1522205720c7/SWOT-analyza-textova-cast.docx.aspx?ext=.docx> [cit. 2025-03-15].

Tabulka č. 3: Empirický materiál – podklad pro interpretaci a vyhodnocení

			PERSPEKTIVA		
			Instituce A	Instituce B	Instituce C
DIMENZE	Dimenze 1	Pozitivní zkušenosti <i>(kladné aspekty, přínosy, možnosti, příležitosti)</i>			
		Negativní zkušenosti <i>(zápory, problémy, nedostatky, rizika)</i>			
		Náměty ke zlepšení			
		Příklady dobré praxe			
		Systém prevence kriminality jako celek <i>(postřehy k vývoji kriminality mládeže)</i>			
	Dimenze 2				
	Dimenze 3				
	Dimenze 4				

